

Частина 1

НОРМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ 1

Леся Гапон, PhD
ТКМЦНОІМ

Мовне питання - це питання державотворення. Щоб нас поважали - треба, щоб ми себе поважали. Щоб нас не загубили, треба, щоб ми себе не загубили. І мова залишається одним з тих пріоритетів, який дає одразу зрозуміти, хто ми і чиї ми діти. Мова - це фортеця. Долучіться серцем до українства, до українськості, до української мови

*Доктор філологічних наук, професор,
директор Інституту української мови НАНУ
Павло Гриценко*

ТЕЗАУРУС

- Материнська мова
- Рідна мова
- Національна мова
- Державна мова
- Офіційна мова
- Лінгвоцид
- Літературна мова

Тарас
Шевченко

Борис
Грінченко

Олекса
Синявський

НОРМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

норми вимови	<ul style="list-style-type: none">▪ акцентуаційні (визначають правильний словесний наголос)▪ орфоепічні норми (регулюють правильну вимову слів)
лексико-фразеологічні норми	розрізнення значень і семантичних відтінків слів, фразеологізмів, закономірності лексичної сполучуваності
граматичні норми	<ul style="list-style-type: none">▪ словотвірні (вибір морфем у слові)▪ морфологічні (форми слова)▪ синтаксичні норми (побудова словосполучень і речень)
правописні норми	<ul style="list-style-type: none">▪ орфографічні норми (правила передачі звукової мови на письмі)▪ пунктуаційні норми (регулюють уживання розділових знаків)
стилістичні норми	детермінують доцільність використання мовно-виражальних засобів відповідно до вимог певного функціонального стилю

ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ

- Букву **В** у кінці слів та перед глухими вимовляємо як короткий звук [ʋ̞].
- Букву **В** не можна вимовляти [ф] .
- **Вимовляємо** [знаʋ̞], [упаʋ̞], [ʋ̞писаʋ̞] **замість** [знаф], [фпаф], [фписаф].
- Після збігу корневих приголосних та після р, що стоїть на початку складу, букви **Я, Ю, Є** читаємо як [а], [у], [е].
- **Вимовляємо** [св'áто], [зар'áд] **замість** [свй'áто], [зарй'áд] .
- Буквосполучення **-шся** читаємо [с'а]
- **Вимовляємо** [см'і йéс'а] **замість** [см'і йéшс'а] .
- Ненаголошене [а] не уподібнюється до [і].
- **Вимовляємо** [дéс'ат'], [п'ятна́ц: 'ат'] **замість** [дéс'іт'], [п'ятна́ц: 'іт'].

АКЦЕНТУАЦІЙНІ НОРМИ

- н^ірки
- сп^іна
- сл^іна
- с^еча
- щ^елепа
- в^іпадок
- Тар^аса
- Наз^ара
- **МО^я**
- **ТВО^я**
- **ТВОГО^о**
- бу^ла
- роб^лю
- люб^лю
- пиш^у
- пер^ейдемо
- к^ідати
- кінч^іти
- закінч^іти
- заверш^іти
- в^ісіти
- принест^і
- привезт^і
- **ОДИНА^дЦЯТЬ**
- **ЧОТИРН^аДЦЯТЬ**
- р^азом
- з^авжд^і
- ма^бу^{ть}

АКЦЕНТУАЦІЙНІ НОРМИ

- ба́тьківські
- зустрі́чний
- виче́рпний
- вира́зний
- гетьма́нський
- добові́й
- експе́ртний
- визво́льний
- одноразо́вий
- підлітко́вий
- ка́вовий
- ненáвисний
- кредито́вий
- гуртові́й
- сільськогосподáрський
- нові́й
- чергові́й
- корі́сний
- зру́чний
- про́стий

АКЦЕНТУАЦІЙНІ НОРМИ

- опто́вий
- урочі́стий
- виші́ваний
- шві́дкісний
- дошкі́льна
- позашкі́льна́
- ступе́нів
- фахові́й
- магісте́рська
- на́скрізні
- добові́й
- значу́щий

АКЦЕНТУАЦІЙНІ НОРМИ

- за́кладка (у книзі)
- фо́рзац
- зібра́ння
- возз'єдна́ння
- стара́нність
- навча́ння
- сантимéтр
- мілімéтр
- грабелькі́
- помилкі́
- катало́г
- діало́г
- бюлетéнь
- немає ча́су
- немає гро́шей
- тризуб
- помилкі́
- коля́дники
- дові́дник
- завда́ння
- інспéктори
- ступе́нів

“Словники України” online

Словозміна

УЛІФ

шрифт – іменник чоловічого роду

Відмінок	однина	множина
називний	шрифт	шрифті
родовий	шрифту	шрифтів
давальний	шрифту, шрифтові	шрифта́м
знахідний	шрифт	шрифті
орудний	шрифтом	шрифта́ми
місцевий	на/у шрифті	на/у шрифта́х
кличний	шрифте*	шрифті*

← →

← →

перейти

Реєстр	
перейнятливи́й	с
перейнятливи́сть	
перейня́ття	
Перейра́	
перейти́	фс
перейті́ся	
перейті́ся	
перéказ	с
перекáзаний	
перекáзати	с
перекáзати́ся	
перекáзний	
перекáзування	с
перекáзувати	с
перекáзувати́ся	
перекаламу́тити	
перекаламу́титися	
перекаламу́чений	
перекаламу́чуваний	
перекаламу́чувати	
перекалáтаний	
перекалáтати	
перекалáтати	

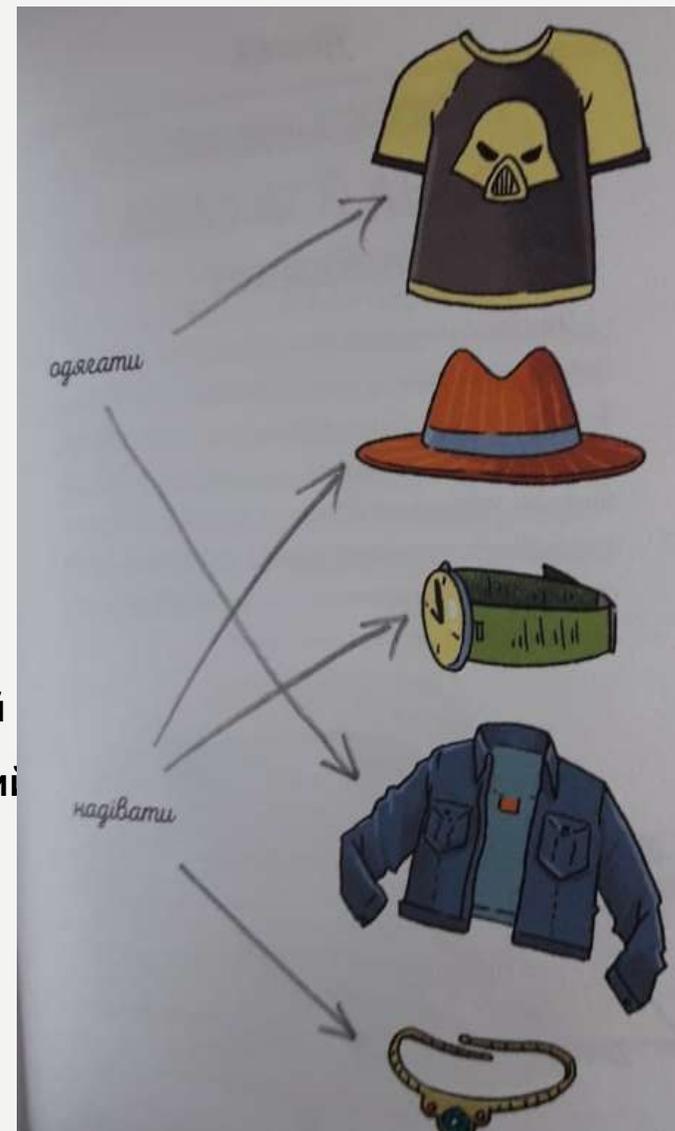
“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#) [Фразеологія](#)

перейти – дієслово доконаного виду

Інфінітив	перейти	
	однина	множина
Наказовий спосіб		
1 особа		перейдімо, перейдім
2 особа	перейди	перейдіть
МАЙБУТНІЙ ЧАС		
1 особа	перейду́	перейдемо, перейде́м
2 особа	перейдеш	перейдете
3 особа	перейде	перейдуть
МИНУЛИЙ ЧАС		
чол.р.	перейшо́в	перейшли́
жін.р.	перейшла́	
сер.р.	перейшло́	
Активний дієприкметник		
Пасивний дієприкметник		
перейдений		
Безособова форма		
перейдено		
Дієприслівник		
перейшовши		

- челка-чубчик, гривка
- копчик- куприк
- поясниця-пóперек
- бедро-стегно
- ступня - стопа
- макушка - ма́ківка
- висок -скроня
- скула - вилиця
- лодижка- щиколотка
- шльопанці- пантофлі
- ікри - литки
- зап'ястя-зап'ясток, п'ясть
- челюсть- щéлепа
- прийомна – приймальня
- розпродажа-розпродаж
- **здача** (у значенні «лишок грошей, що повертається
- під час розрахунку») - **решта**
- зеркала – люстро
- утюг-праска
- підодіяльник-підковдра
- вимикач-виключатель
- форточка-кватирка
- купол – баня
- башня-башта
- брючина (штанка)-холоша
- тапочки-капці
- каблуки-підбори
- перчатки-рукавички
- вуаль- серпанок
- цепочка-ланцюжок
- задник -закаблук
- жара-спека
- скидка-знижка
- столова-їдальня
- графин-карафка
- блюдо- таріль
- вилка- виделка
- піднос - таця
- печення – печиво
- жаркоє – печéня
- графин – карафка
- жарений – смажений
- тушений - тушкований

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- відміняти зустріч - **скасовувати зустріч**
- виступати в якості - **поставати (чим)**
- виходити в друк - **виходити друком**
- володіти тонкощами справи - **знати тонкощі справи**
- володіти правом - **мати право**
- давати добро - **давати згоду, схвалювати**
- дістати розголосу - **набувати розголосу**
- завдавати труднощів - **викликати труднощі**
- заволодіти увагою аудиторії - **допомогтись уваги аудиторії**
- задовільняти - **задовольняти**
- заключати договір - **укладати договір**
- збуджувати інтерес - **викликати інтерес**
- здавати екзамени - **складати екзамени**
- здійснювати функцію - **виконувати функцію**
- знаходитися в стані - **перебувати в стані**
- інформувати директору - **інформувати директора**
- конфлікт криється в... - **конфлікт полягає в...**
- користуватися попитом / повагою, авторитетом - **мати попит / повагу, авторитет**
- набирати чинності - **набувати чинності**
- наносити удар / шкоду - **завдавати удару / шкоди**
- нести втрати - **зазнавати втрат**
- носити тимчасовий характер - **мати тимчасовий характер**
- одержати перемогу - **здобути перемогу**
- одержати задоволення - **дістати (мати) задоволення**
- отримати виправдання - **знайти виправдання**
- отримати досвід - **набути досвід(у)**
- підписуватися на журнали - **передплачувати журнали**
- попередити хворобу - **запобігти хворобі**

НЕПРАВИЛЬНО-ПРАВИЛЬНО

- вид на проживання - **посвідка на проживання**
- вуз (вищий учбовий заклад) - **ВНЗ (вищий навчальний заклад), виш**
- мати відношення до справи - **бути причетним до справи**
- нез'явлення на роботу - **відсутність на роботі**
- область серця - **ділянка серця**
- отоплення приміщення - **опалення приміщення**
- підписка газет - **передплата газет**
- подорожання товару - **подорожчання товару**
- пожертвування на храм - **пожертви на храм**
- поступлення коштів - **надходження коштів**
- привілеія - **привілей**
- прививка від кору - **щеплення від кору**
- приговор - **присуд, вирок**
- прийом товару - **приймання товару**
- прийомна ректора - **приймальня ректора**
- принцип подачі інформації - **принцип подання інформації**
- професійний зріст - **професійне зростання**
- рибалка (процес ловіння риби) - **риболовля**
- рибак - **рибалка**
- слідування стандартам - **дотримання стандартів**
- текучість кадрів - **плинність кадрів**
- устав - **статут**
- юбілей - **ювілей**
- явка - **присутність**

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- Інститут ~~носить~~ ім'я. Інституту **присвоїли (присвоєно)** ім'я. Інститут **названий (названо)** іменем.
- Школярі ~~погано ведуть~~ себе. Школярі **погано поводять** себе на уроках. Школярі **погано поводяться** на уроках
- Вона ~~здавалася~~ вельможною дамою. Вона **була схожа** на вельможну даму (була подібна до вельможної дами).
- На мітинг зібралось понад ~~з тисячі чоловік~~. На мітинг зібралось понад **з тисячі осіб**.

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

Неправильно:

Знаходитися під юрисдикцією;
знаходитися на території...;
знаходитися в користуванні,
знаходитися в стресовому стані;
знаходитися у збитку;
знаходитися при владі;
знаходитися на військовій службі;
знаходитися у відпустці;
знаходитися в середмісті;
знаходитися в боргу;
знаходитися за межами міста.

Правильно:

Перебувати під юрисдикцією;
перебувати (розміщуватися) на території;
бути в користуванні;
перебувати в стресовому стані;
зазнати збитків;
бути/перебувати при владі;
служити у війську;
перебувати у відпустці;
перебувати/розміщуватися в середмісті;
заборгувати;
перебувати за межами міста.

Займається... Що? Чим?

"Займатися" - загорятися, спалахувати.

.....

Навчатися (а не займатися) в університеті;
торгувати (а не займатися торгівлею);
робити щось (а не займатися чимось);
вчитися танцювати (а не займатися танцями);
робити справу (а не займатися справою);
проводити реставрацію (а не займатися реставрацією);
над якою темою працюєте (а не займаєтеся);
я досліджую психологію (а не займаюся психологією)...

*Однак одностайності немає... О.Пономарів пише, що "займатися музикою" і "займатися спортом" можна...

Уживання зворотних
перехідних дієслів на -ся:

Неправильно:

Слухається питання,
питання розглядалося,
протоколи підписуються,
ставиться на голосування,
у виступі зазначається,
звіт буде розглядатися,
слово надається,
опрацьовується нами,
готується президією,
аналізуються нами...

Правильно:

Слухаємо питання,
питання розглядали,
протоколи підписують,
ставимо на голосування,
у виступі зазначено,
звіт будуть розглядати,
слово надаємо/надаю,
ми опрацьовуємо,
президія готує,
ми аналізуємо...

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

Неправильно:

Вирішення завдань

Включити в список

До останнього часу

Другими словами

З точки зору

Між тим...

Область науки

Піднімати проблему

Правильно:

Розв'язання завдань

Внести до списку

Донедавна

Інакше кажучи

З погляду

Тим часом, а втім

Галузь (сфера) науки

Порушувати проблему

НЕПРАВИЛЬНО *

ПРАВИЛЬНО

Білорусія

Венгрія

Германія

Словакія

Молдавія

Турція

Польша

Румунія

Великобританія

Прибалтика

Білорусь

Угорщина

Німеччина

Словаччина

Молдова

Туреччина

Польща

Румунія

Велика Британія

Країни Балтії

РОДОВИЙ ВІДМІНОК ОДНИНИ

- екзамену
- варіанта
- компонента
- бланка
- папера (аркуша)
- паперу (матеріалу)
- аспекту
- фактору (чинника)
- фактора (агента)
- терміна (слова)
- терміну (строку)
- Боднаря (прізвище)
- Ситаря (прізвище)
- предмета
- випадку
- аналізу
- інвентарю
- **Ігоря Ігорьовича**
- мάρкетингу
- фóрзаца
- абза́цу
- проміжку
- документа
- наказу
- телефону
- органайзера
- смартфону
- планшета
- комп'ютера
- блокнота
- **ноутбу́ка**
- шаблону
- шрифту
- диска
- принципу
- телефону
- браузера
- ютубу
- твіттеру
- фейсбуку
- інстаграму
- файлу
- імейлу
- сайту

ПРОВІДМІНЯЙТЕ

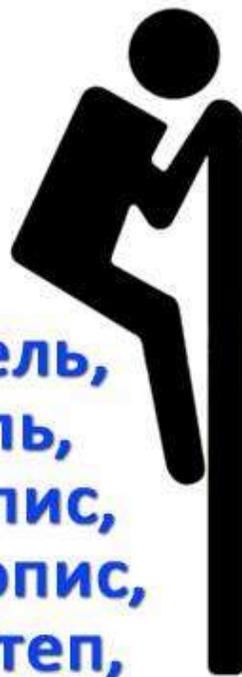
Родовий відмінок
однини:
Кого? Чого?

Орудний відмінок
однин:
Ким? Чим?

ПРОДАЖ
НЕЖИТЬ
ТЮЛЬ
ШАМПУНЬ
ІГОР

ЧОЛОВІЧИЙ РІД

Аерозоль, рояль,
псалтир, нежить,
сажень, толь, тунель,
тюль, фенхель, біль,
дріб, живопис, запис,
літопис, зяб, кір, опис,
напис, перекис, степ,
пил, полин, поступ, сип,
розсип, рукопис, Сибір,
собака, степінь, ступінь,
шампунь, машинопис,
підпис, пропис.

ЖІНОЧИЙ РІД

Антресоль,
бандероль,
бешамель,
ваніль, вуаль,
емаль, каніфоль,
консоль, мігрень,
папороть, розкіш,
філігрань, фланель.

МОВЛЕННЕВИЙ
ПРАКТИКУМ
від групи «Квітка»

Котра година?

ЗА

ДО

9.45

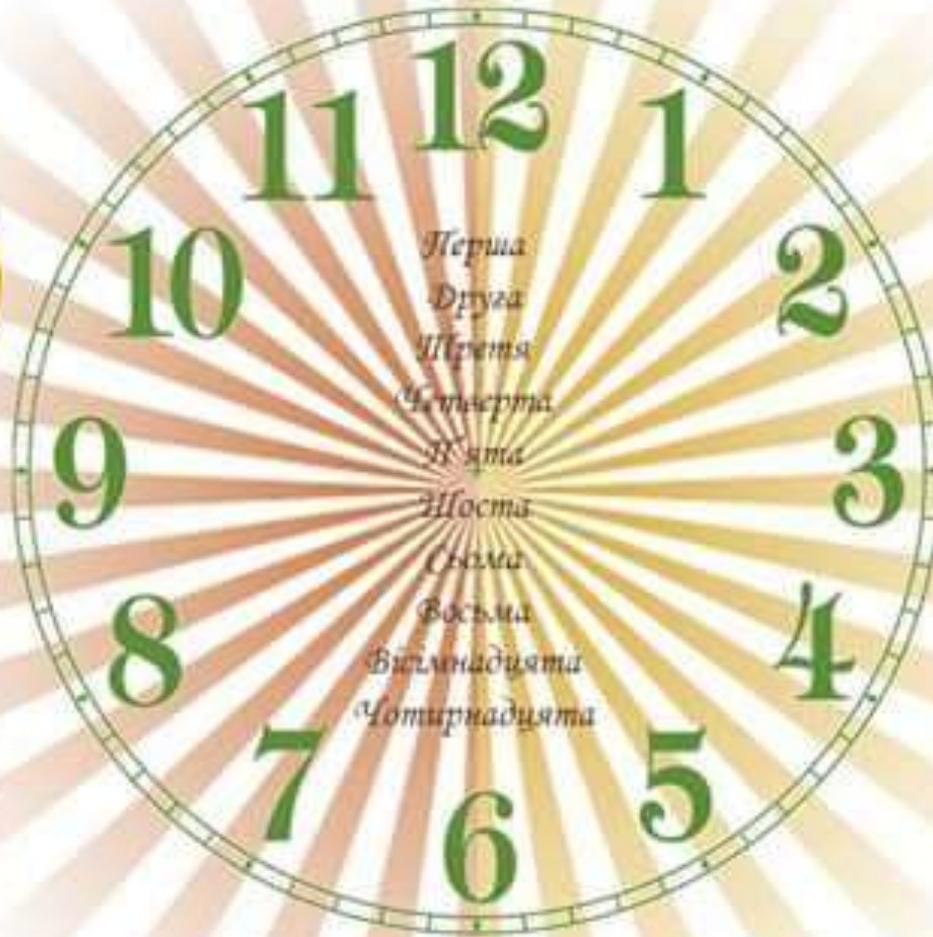
дев'ята сорок п'ять

ЗА п'ятнадцять десята

п'ятнадцять **ДО** десятої

ЗА чверть десята

чверть **ДО** десятої

ПО

НА

11.15

одинадцята п'ятнадцять

п'ятнадцять **ПО** одинадцятій

чверть **ПО** одинадцятій

п'ятнадцять **НА** дванадцяту

чверть **НА** дванадцяту

пів на

САМИЙ
РОЗУМНИЙ
НАЙПЕРШИЙ
БІЛЬШ
РОЗУМНІШИЙ

ВЖИВАЙТЕ ПРАВИЛЬНО

- Він пише книгу.
- Він не пише книги.
- ~~Він не пише книгу.~~
- ~~Тут пише, що так не можна.~~
- ~~Тут пише, що магазин зачинено.~~
- Тут написано, що так не можна.
- Тут написано, що магазин зачинено

ПРАВИЛЬНО ВЖИВАЙТЕ ДІЄСЛОВО «ДАВАЙТЕ»

- "Давайте" можлива тоді, коли утворюємо наказовий спосіб від дієслова "давати": "Давайте решту вчасно!"
- А також у фразеологізмах: "*Не давайте* рукам волю", "*Давайте* про себе знати", "*Давайте* слово" тощо.
- Але це дієслово **не є допоміжним** для творення форми наказового способу іншого дієслова!!!

Неправильно:

- давайте зробимо, давайте поміркуємо, давайте допоможемо, давайте заспіваємо...

Правильно:

- зробімо , поміркуймо, допоможімо, заспіваймо...

НЕВІДМІНЮВАНІ ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ НА -НО, -ТО

У РЕЧЕННЯХ З БЕЗОСОБОВИМИ ДІЄСЛОВАМИ НЕ ЗГАДУЮТЬ ДІЙОВУ ОСОБУ !

- **НЕПРАВИЛЬНО:**

- *Кабінетом Міністрів прийнято рішення. Президентом підписано Закон. Мною (нами) проаналізовано літературу.*

- **ПРАВИЛЬНО:**

- Верховна Рада проголосувала за цей Закон. Кабінет Міністрів ухвалив рішення. Ми посадили картоплю. Я проаналізувала(-в) літературу.

ДІЄСЛІВНЕ КЕРУВАННЯ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

вчити чому – **вчити чого**

глузувати над ким – **глузувати з кого**

дивуватися чому – **дивуватися з чого**

дякувати кого – **дякувати кому**

захворіти чим – захворіти на що

знущання над малим бізнесом – **знущання з малого бізнесу**

зраджувати кому – **зраджувати кого**

кепкувати над ким – **кепкувати з кого**

не чути що – **не чути чого**

одружитися на кому – **одружитися з ким**

перетворитися в щось – **перетворитися на щось**

постачати кого чим – **постачати кому що**

радіти чому – **радіти з чого**

сміятися над ким – **сміятися з кого**

уподібнюватися кому – **уподібнюватися до кого**

ДІЄСЛІВНЕ КЕРУВАННЯ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- анонсувати (про що) - **анонсувати (що)**
відцуратися (від кого) - **відцуратися (кого)**
- доповідати (кого) - **доповідати (кому)**
- дякувати (кого) - **дякувати (кому)**
- захворіти (чим) - **захворіти (на що)**
- інформувати (кому) - **інформувати (кого)**
- комунікувати (кого) - **комунікувати (з ким)**
- нехтувати (кого / чого) - **нехтувати (ким / чим)**
- одружитися (на кому) - **одружитися (з ким)**
- прагнути (до чого) - **прагнути (чого)**
- повідомляти (кого) - **повідомляти (кому)**
- пробачити (кому) - **пробачити (кого)**
- телефонувати (до кого) - **телефонувати (кому)**
- уподібнюватися (кому) - **уподібнюватися (до кого)**

ЗАМІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- ~~відпочиваючий~~—
- ~~властимущий~~—
- ~~всепроникаючий~~—
- ~~всепоглинаючий~~—
- ~~домінуючий~~—
- ~~знаючий~~—
- ~~зростаючий~~—
- ~~існуючий~~—
- ~~командуючий~~—
- ~~курящий~~—
- ~~малоїмущий~~—
- ~~маючий (що)~~—
- ~~нападаючий~~—

- ~~наслосний~~—
- ~~підходящий~~—
- ~~починаючий~~—
- ~~постраждавший~~—
- ~~слідуючий~~—
- ~~трудящий~~—
- ~~усопший~~—
- ~~утопаючий~~—

ЗАМІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- відпочиваючий - відпочивальник
- властимущий - можновладець, можновладний
- всепроникаючий - всепроникний
- всепоглинаючий - всепоглинальний
- домінуючий - домінантний
- знаючий - знавець, компетентний, досвідчений, який знає...
- зростаючий - щораз більший / вищий, який зростає, збільшувальний інакомислячий – інакодумець
- існуючий - наявний, сучасний, відомий, розташований, розміщений
- командуючий - командувач
- курящий – курець
- малоімущий - незаможний, малозабезпечений
- маючий (що) - власник (чого)
- нападаючий - нападник
- наслоєний – нашарований
- підходящий - підхожий, відповідний, придатний, слухний, поцінний
- починаючий - початківець
- постраждавший - потерпілий
- слідуючий - наступний, такий
- трудящий - трудівник
- усопший - покійний
- утопаючий - потопальник, утопальник

ЗАМІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- ~~біжуча стрічка~~—
- ~~біжуча вода~~—
- ~~виконуючий обов'язки~~—
- ~~вимираючі види тварин~~—
- ~~випадаюче меню - випадне меню~~
- ~~вище / нижчестояща організація~~—
- ~~вміщуючий золото - золотовмісний~~
- ~~групуючі ознаки~~—
- ~~діюче законодавство~~—
- ~~діюча особа~~—
- ~~діюча модель~~—
- ~~діючий вулкан~~—
- ~~діючий засіб~~—
- ~~завідуючий відділом~~—
- ~~застерігаючі заходи~~—
- ~~знаючий міру - існуючий порядок~~—

ЗАМІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- біжуча стрічка - рухомий рядок
- біжуча вода - проточна вода
- виконуючий обов'язки - виконувач обов'язків
- вимираючі види тварин - напіввимерлі види тварин
- випадające меню - випадне меню
- вище- / нижчестояща організація - вища / нижча організація
- вміщуючий золото - золотовмісний
- групуєчі ознаки - групувальні ознаки
- діюче законодавство - чинне законодавство
- діюча особа - дійова особа
- діюча модель - робоча модель
- діючий вулкан - активний вулкан
- діючий засіб - дієвий засіб
- завідуєчий відділом - завідувач відділу
- займаєчий / обіймаєчий посаду - той, що
- займає / обіймає посаду, перебуває на посаді застерігаєчі заходи - застережні заходи
- знаєчий міру - поміркований існуючий порядок - заведений порядок

ЗАМІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- існуючі ціни—
- існуючі кордони—
- караючий загін—
- комплектуючі деталі—
- координуюча рада—
- наступаюче свято—
- наступаючий Новий рік—
- оточуючий світ—
- очищаючий засіб—
- переважаюча частина—
- плаваючий по морю—
- плаваючий графік—
- плаваючий курс валют—
- сидяче місце—
- сподіючий засіб—
- супроводжуючий лист—
- уточнюючі дані—
- хвилююча мить—
- читаюча громадськість—
- щадящий спосіб—

ЗАМІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- існуючі ціни - теперішні ціни
- існуючі кордони - сучасні / зафіксовані кордони
- караючий загін - каральний загін
- комплектуючі деталі - деталі для комплектування
- координуюча рада - координаційна рада
- наступаюче свято - передсвято
- наступаючий Новий рік - прийдешній Новий рік
- оточуючий світ - навколишній / довколишній світ, довкілля, навкілля
- очищаючий засіб - очисний засіб
- переважаюча частина - переважна частина
- плаваючий по морю - мореплавець
- плаваючий графік - змінний графік
- плаваючий курс валют - змінний курс валют
- сидяче місце - місце для сидіння
- снодіючий засіб - снодійний засіб
- супроводжуючий лист - супровідний лист
- уточнюючі дані - уточнювальні дані
- хвилююча мить - зворушлива мить
- читаюча громадськість - читацька громадськість
- щадящий спосіб - щадний спосіб

ЗАМІСТЬ ДІЄРПРИКМЕТНИКІВ НЕБАЖАНО - **БАЖАНО**

- бажачий –
- віруючий –
- включаючи –
- жанровотворчий –
- замкнутий –
- проведене дослідження –

ЗАМІСТЬ ДІЄРПРИКМЕТНИКІВ НЕБАЖАНО - **БАЖАНО**

- бажаючи - охочий
- віруючий - вірянин, релігійний, богомільний; той, хто вірує
- включаючи - зокрема, у тому числі
- жанровотворчий, жанровотвірний - жанротвірний
- замкнутий - замкнений
- проведене дослідження - здійснене дослідження

ПРИЙМЕННИК **ПО** НЕПРАВИЛЬНО - **ПРАВИЛЬНО**

- допомога по безробіттю - допомога у зв'язку з безробіттям захід відбудеться по адресу (значення місця) -
- захід відбудеться **за** адресою
- інвалід по зору- інвалід зору
- консультація по питанню -консультація **з** питання
- надсилати *по* пошті (ідеться про спосіб дії) - надсилати поштою
- називати по імені - називати **на** ім'я
- не по душі - не до душі
- по місцях! - **на** місця!
- одружитися по любові - одружитися, кохаючи
- оцінювати особу по професійним якостям -
- оцінювати особу за професійними якостями
- партнер по комунікації- комунікативний партнер
- піти по справах - піти **у** справах
- платіж по векселю — платіж **за** векселем
- по власному бажанню - за власним бажанням

ПРИЙМЕННИК **ПО** НЕПРАВИЛЬНО - **ПРАВИЛЬНО**

- по відношенню до (чого) - у зв'язку з (чим), щодо / стосовно (чого)
- по заказу - **на** замовлення
- по команді - **за** командою
- по крайній мірі - принаймні, щонайменше, хоч би
- по наказу - **за** наказом
- по неділям - щонеділі
- по обидві сторони - обабіч
- по своїй волі - своєю волею
- по сьогодні - до сьогодні, дотепер
- працювати по спеціальності / фаху - працювати **за** спеціальністю / фахом
- продаються по низьким цінам - **за** низькими цінами
- складати іспит по спеціальності - складати іспит зі спеціальності
- транслювати по радіо - транслювати **на** радіо

ПРИЙМЕННИК **ПРИ** НЕПРАВИЛЬНО - **ПРАВИЛЬНО**

- при викладанні - **у** викладанні
- при всіх моїх зусиллях - **попри** всі мої зусилля
- при відсутності - **за** відсутності
- при допомозі програм - **за** допомогою програм
- при їх житті - **за** їх життя
- при наявності - **за** наявності
- при одній згадці - від самої згадки
- при певних обставинах - за певних обставин
- при підтримці місцевих громад - за підтримки місцевих громад
- при потребі - **за** потреби

ПРИЙМЕНИК ПРИ ПРАВИЛЬНО-НЕПРАВИЛЬНО

- *допомагати в самотійному вивченні мови* (не «допомагати при самотійному вивченні мови»)
- *під час вивчення дисципліни* (не «при вивченні дисципліни»),
- *під час підписання договору* (не «при підписанні договору»)
- *у процесі варіння* (не «при варінні»)
- *із вашими можливостями* (не «при ваших можливостях»)
- *для підготовки до екзамену* (не «при підготовці до екзамену»)
- *коли виконував завдання* (не «при виконанні завдання»)
- *за зміни / у разі зміни обставин* (не «при зміні обставин»)

ПРИЙМЕННИК **У** НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- виступити у захист - виступити **на** захист
- в його користь - **на** його користь
- внести в протокол - занести до протоколу
- перетворити у (що) - перетворити **на** (що)
- приводити у відповідність (до чого) - узгоджувати з (чим)
- розписка в одержанні - розписка **про** одержання
- уведення (чого) в реєстр - уведення (чого) до реєстру
- у відповідності чого / до чого - відповідно до чого
- у дороги - край дороги
- у залежності від (чого) - залежно від (чого)
- у знак протесту - **на** знак протесту
- у силу закону - **на** підставі закону
- у мікрофона - **перед** мікрофоном
- у повній мірі - повною мірою, повністю
- у розстрочку - **на** виплат

ПРИЙМЕННИК **ЗА** НЕПРАВИЛЬНО - **ПРАВИЛЬНО**

- багатий за змістом - багатий змістом, змістовний
- за пропозицією - **на** пропозицію
- надсилати за адресою (напрямок дії) - надсилати **на** адресу
- пізнати за обличчям - пізнати **по** обличчю
- різнитися за рівнем - різнитися рівнем
- судити за публікаціями - судити з публікацій
- з допомогою - за допомогою
- з тих пір - відтоді
- з яких пір - відколи
- на протязі (на позначення тривалості) - протягом
- через брак часу - за браком часу

НЕБАЖАНО - БАЖАНО

- для його втіхи - йому на втіху
- для своїх років - на свої роки
- задля (у науковому та діловому типах дискурсу) - для
- за їхньої допомоги - з їхньою допомогою
- за спеціальністю - зі спеціальності
- колега по роботі - співробітник
- мішок для тирси - мішок на тирсу
- привід до (чого) - привід для (чого)
- у випадку (чого) - у разі (чого)

УЖИВАННЯ СПОЛУЧНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

Неправильно:

- ~~Чим~~ більше працюємо, ~~тим~~ більше маємо.
- ~~Наполегливо~~ працюють ~~з тим, щоб~~ вижити в період кризи.
- ~~Будинок~~ від'єднали від електромережі ~~у силу того, що~~ мешканці заборгували 50 тисяч гривень.
- ~~Бібліотеку~~ зачинено, ~~так як~~ у місті оголошено карантин.

Правильно:

- **Що** більше працюємо, **то** більше маємо.
- **Наполегливо** працюють, **щоб (для того щоб)** вижити в період кризи.
- **Будинок** від'єднали від електромережі, **тому що (через те що, бо)** мешканці заборгували 50 тисяч гривень.
- **Бібліотеку** зачинено, **тому що (оскільки, позаяк)** у місті оголошено карантин.

УЖИВАННЯ СПОЛУЧНИКІВ НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

Неправильно:

- ~~Страшна не стільки хвороба, скільки наслідки її.~~
- ~~Чим далі, тим гірше.~~
- ~~Одні намагаються знайти роботу в Україні, у той час як інші виїжджають на заробітки в Європу.~~

Правильно:

- **Не так** страшна хвороба, **як** наслідки її.
- **Що** далі, **то** гірше.
- Одні намагаютьс знайти роботу в Україні, **тоді як** інші виїжджають на заробітки в Європу.

"Кальки - небезпечні: вони позбавляють мову природного звучання. Боротися з ними - необхідно, хоча дуже важко."
Роксолана Зорівчак

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- багатократно (повторюваний) - багаторазово / часто (повторюваний)
- більш за все - понад усе, найбільше
- біля ста - близько / коло ста
- від нічого робити - знічев'я
- врозвалку (йти) - перевальцем, перехильцем, перехильці
- єдинодушно - одностайно
- дотла - ущент
- до тих пір - доти, допоки
- доти... поки - доти... доки
- крупним планом - великим / широким планом, зблизька
- натошак - натщесерце
- недопустимо - неприпустимо
- оптом - гуртом
- під відкритим небом - просто неба
- понині - до сьогодні, дотепер
- пропорційно до чого - пропорційно чому
- раз за разом - раз у раз
- тільки що - щойно
- у значній мірі - значною мірою
- у кінці кінців - зрештою, урешт, урешті-решт, кінець кінцем
- у неоднаковій мірі - неоднаково
- у порядку винятку - як виняток
- у розницю - у роздріб (нарізно)
- усупереч чого - усупереч чому
- у той же час - водночас, воднораз, заразом
- час від часу - час до часу
- через деякий час - згодом
- у більшості випадків, у найбільшій мірі - здебільшого в останній час - останнім часом
- значна частина прихильників - чимало прихильників
- кілька років назад, кілька років тому назад - кілька років тому
- очевидно - вочевидь
- таким способом - у такий спосіб
- у минулому році - минулого року, торік

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- виключення з правила - виняток із правила
- відповідно чого / з чим - відповідно до чого
- в найменшій мірі - найменшою мірою
- всезагальний - загальний
- дійшли до згоди - дійшли згоди
- ділитися на... - поділятися на...
- дякуючи (чому) - завдяки (чому)
- задаватись метою - поставити (за) мету..,
- за нашою думкою - на нашу думку
- згідно чого, згідно чому, згідно до чого - згідно із чим
- зустрічатися (про помилки, факти, огріхи і под.) - траплятися
- містити в собі - містити
- наступні приклади — такі приклади
- науково-дослідницька робота - науково-дослідна робота
- на цей рахунок (сказати) - щодо / стосовно, з приводу цього
- область дослідження - сфера, галузь, царина дослідження
- обширний огляд - розлогий (широкий) огляд
- пануюча думка - панівна думка, думка більшості
- переконуючий доказ - переконливий доказ
- підводити підсумки - підбивати підсумки

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- поставляти продукцію - постачати продукцію
- з'явитися - появилися
- працювати в якості вихователя - працювати вихователем
- пред'являти вимоги, претензії - висувати вимоги, претензії
- приводити у відповідність – узгоджувати щось із чимось
- приглушити емоції - притамувати емоції
- приймати відповідальність - брати відповідальність
- приймати участь - брати участь
- приймати міри - уживати заходів
- признати державу незалежною - визнати державу незалежною
- прийшло поштою - надійшло поштою
- прикласти зусиль - докласти зусиль
- приносити вибачення - просити вибачення
- присвоювати назви населеним пунктам - давати назви населеним пунктам
- приходити на думку - спадати на думку
- проникнути в природу (чого) - збагнути природу (чого)
- процес продовжується - процес триває
- розбивати намет - ставити намет
- розбивати парк - саджати парк
- розділити землі - розподілити землі
- співпадати (про думки, результати і под.) - збігатися
- співставляти факти - зіставляти факти
- справитися із завданням - впоратися із завданням
- справляти вплив - чинити вплив
- ставити у відомість - доводити до відома, інформувати
- стати в нагоді - стати в пригоді
- суміщати - поєднувати, сполучати
- терпіти поразку - зазнавати поразки
- тушити гнів - тамувати гнів
- увіковічнити - увіковічити
- увінчатися поразкою - зазнати поразки
- чинити спробу - робити спробу

НЕПРАВИЛЬНО - ПРАВИЛЬНО

- подібні закономірності - **такі закономірності**
- понятійно-термінологічний - **поняттєво-термінологічний**
- прийняти до уваги / до відома - **взяти до уваги / до відома**
- прийти до висновків - **дійти висновків**
- причинно-наслідковий - **причиново-наслідковий**
- ряд праць - **низка праць**
- складова частина - **складова, складник**
- співпадіння - **збіг**
- співставлення - **зіставлення**
- так як - **оскільки, позаяк**
- у порівнянні (із чим) ~ **порівняно (із чим)**
- у свою чергу - **так само, також, подібно до кого-небудь, чого-небудь, зі свого боку, у відповідь, як і інші**
- у ході - **під час, у процесі**
- учена ступінь - **науковий ступінь**
- у якості - у ролі (кого, чого), як (хто, що), іменник у формі орудного відмінка, наприклад: *працював держслужбовцем*
- через призму - **крізь призму**
- чорновий варіант – **чернетка**
- являтися (чим) - **бути, поставати (чим)**

НЕБАЖАНО - БАЖАНО

- благоустроювати -
упорядковувати
- бути правим - мати рацію
- відволікати увагу - відвертати
увагу
- відкрити книгу - розгорнути
книгу
- відкрити двері - відчинити
двері
- відкрити очі - розплющити очі
- вчинити злочин - скоїти злочин
- гарно виглядати - мати гарний
вигляд
- говориться (про) - ідеться (про)
- допустити грубу помилку -
припуститися грубої помилки
- забезпечити безпеку -
гарантувати безпеку
- компостирувати квитки -
компостувати квитки
- лишити в спокої - дати спокій
- лідирувати - вести вперед,
бути лідером
- надавати перевагу - віддавати
перевагу
- носити ім'я - мати ім'я
- одержувати знання - діставати
знання
- одержати / отримати освіту -
здобути освіту
- піддається поясненню -
підлягає поясненню
- піднімати питання -
порушувати питання
- приводити до трагедії -
призводити до трагедії
- приступати до роботи -
братися до роботи
- складати (у значенні «бути») -
становити

ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНІ НОРМИ

- **Існують** або **не існують** істоти: тварини, комахи, люди.
- **Присутні** або **відсутні** люди.
- **Є** ліки, проблеми, підтримка фінансування.
- **Немає** або **бракує** ліків, проблем, підтримки, фінансування.
- **Бракує** досвіду (*відсутній досвід*), **немає** помилок (*відсутні помилки*), немає (**бракує**) коштів, немає коштів (*відсутні кошти*).
- Київ **потребує** (*вимагає*) робочих рук.
- Присудок **передбачає** (*вимагає*) підмета у формі називного відмінка.
- Будівництво **потребує** (*вимагає*) додаткових капіталовкладень.
- Діти **потребують** (*вимагають*) батьківської уваги та ласки.

УНИКАЙТЕ НАДЛИШКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

*Демобілізуватися з армії,
прейскурант цін,
міміка обличчя,
меню страв,
період часу,
букіністична книга,
реальна дійсність,
практична діяльність,
бурхливі овації,
немає іншої альтернативи,
повний кворум,
найбільш оптимальний,
сервісне обслуговування,
вільна вакансія,
основний лейтмотив,
різні варіанти,
підступна зрада...*

*Правильно й чисто говорити своєю мовою
може кожний, аби тільки було бажання.
Це не є перевагою вчених-лінгвістів,
письменників або вчителів-мовників,
це — не тільки ознака, а й обов'язок
кожної культурної людини.*

Борис Антоненко-Давидович

ІНМО